

IVANA ŠOJAT

YOM KIPUR
ILI
POMIRENJE

DRAMA

100

*Redatelj i suradnik
na dramtizaciji*
Želimir Mesarić

*Dramatizacija
romana*
Maja Gregl

Dramaturginja
Ivana Klaić

Scenograf
Miljenko Sekulić

Kostimografkinja
Katarina Radošević
Galić

Koreograf
Vuk Ognjenović

Oblikovatelj svjetla
Tomislav Kobia

Glazba
Igor Valeri

Projekcije
Josip Grizbaher

OSOBE:

JOSIP MATIJEVIĆ (branitelj u mirovini) **Ivan Čačić**

GRGUR ROMIĆ (Josipov doktor, psihijatar) **Duško Modrinić**

DUBRAVKA **Matea Grabić Čačić**

DOKTOR MRAVOVIĆ **Nikola Radoš**

GLAVNA SESTRA ANA, ZATVORSKA LIJEČNICA **Antonija Pintarić**

MAGDALENA (Grgurova majka) **Jasna Odorčić**

MILAN, (Josipov otac), KRUNO (Josipov djed, Milanov otac) **Davor Panić**

RUŽICA (Josipova majka) **Anita Schmidt**

BAKA MARIJA (Milanova Majka) **Ljiljana Krička Mitrović**

CRNI, ZATVORSKI ČUVAR **Matko Duvnjak Jović**

MANDICA (pacijentica), SUSJEDA KSENIJA, KREŠINA ŽENA **Mateja Tustanovski**

KREŠO ZAJEC (pacijent), ZATVORSKI ČUVAR **Dominik Karaula / Petar Sekelez**

BOLNIČAR ANTE, ZAPOVJEDNIK **Mirko Ilibašić**

MEDICINKSA SESTRA **Katarina Milićević Drahotuski**

CIGANKA **Maja Frankić**

U projekcijama sudjeluje baletni ansambl HNK u Osijeku.

PROJEKCIJE

Inspicijent Eduard Srčnik

Šaptačica Katarina Milićević Drahotuski

Rukovoditelj Tehnike Mato Ivić

Voditelj pozornice Željko Pljuskovac

Voditeljica maskersko-vlasuljarske radionice Ružica Miler

Voditelj rasvjete Tomislav Kobia

Voditelj tona Davorin Toth

Slikar izvođač Leon Landeka

Dekor i scenska oprema izrađeni u radionici HNK pod vodstvom
Željka Jurića.

Kostimi izrađeni u krojačkoj radionici HNK pod vodstvom
Gordane Jurković.

Zahvaljujemo psihijatru, dr.med. Zoranu Čavajdi, na savjetodavnoj pomoći pruženoj u postupku nastanka ove predstave.

U video-projkcijama sudjeluje Baletni ansambl HNK u Osijeku

Premijera: 27. listopada 2023.

IVANA ŠOJAT

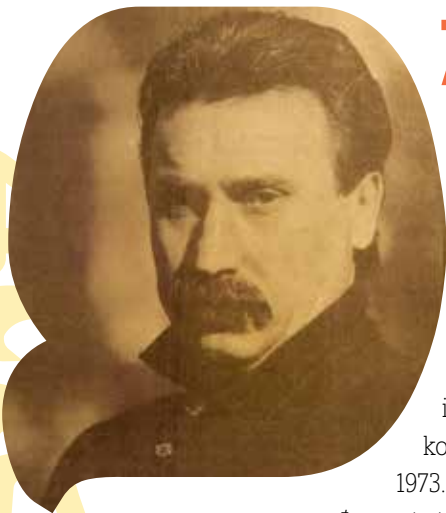
Hrvatska je književnica i prevoditeljica rođena u Osijeku 1971. Autorica je eseja, poezije, kratkih priča i romana. Uz višestruko nagrađeni roman *Unterstadt* (nagrade Vladimir Nazor, Gjalski, Josip i Ivan Kozarac, te Fran Galović), objavila je zbirke poezije *Ljudi ne znaju šutjeti*, *Uznesenja*, *Hiperbole*, *Sofija plaštevima mete samoću*, zbirke kratkih priča *Emet*, *Ruke Azazelove*, *Mjesečari* i *Kao pas*, romane *Ezan*, *Jom kipur*, *Ničiji sinovi*, *Štajga ili put u maglu*, *Šamšiel*, *Sama* i *Rogus*, te zbirku eseja *I past će sve maske*. Piše i za djecu i mlade, pa je tako objavila dvije slikovnice, kao i nagrađivane romane za mlade: *Zmajevi koji ne lete*, *Oblak čvoraka* i *Po zidovima crtam drveće*. Odlikovana je Redom Danice hrvatske s likom Marka Marulića za promicanje hrvatske kulture u zemlji i inozemstvu, te Pečatom Grada Osijeka za doprinos u književnosti.

Njezin roman *Unterstadt* poslužio je kao dramski predložak iznimno uspješnoj, istoimenoj predstavi HNK u Osijeku u režiji Zlatka Svibena (2012.). Autorski potpisuje i dva uprizorena dramska teksta: *Lipa si*, *Tenol* u režiji Roberta Raponje (HNK u Osijeku), te *Elza hoda kroz zidove* u režiji Ivana Planinića (ZKM). *Elza hoda kroz zidove* je 2015. glasovima publike ovjenčana titulom najboljeg novog dramskog teksta portala Teatar.hr.

Uza svoj književni rad, Ivana Šojat povremeno piše kolumnne, a potpisuje i više od 70 prijevoda djela značajnih suvremenih frankofonskih i anglofonskih autora kako beletristike, tako i znanstvenih radova s područja filozofije, religije i lingvistike.

Uporno i dalje živi i djeluje u rodnom Osijeku.

IZ
U
O
P
R
A
T
A
R
H
R

ŽELIMIR MESARIĆ

Prije pedeset godina, hrvatski kazališni redatelj, pedagog i kulturni djelatnik, Želimir Mesarić, izveo je svoj prvi koračaj u režiju. Naime, u Gradskom dramskom kazalištu Gavella je, 10. prosinca 1973., režirao *Gartlic kajkavski ili reč je materinjska od demanta* te time udario uvjerljiv temelj vremenskom okviru vlastita, bogata redateljskog stvaralaštva.

Čvrste formalne naobrazbe (u Zagrebu je završio Klasičnu gimnaziju, a zatim završio studij klasične filologije i engleskog jezika na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu te naposljetku, 1972. diplomirao kazališnu režiju i radiofoniju na Akademiji za kazalište, film i televiziju), Mesariću su njegov nezamagljeni uvid u tajne ljudskoga duha i sofisticirani osjećaj za projekciju svega što svijet jest na minimalizam scene odigrali ulogu krila, kontrapunkta raciju koji unutar kazališta bez emocija ne može opstati. Stoga i ne čudi njegova bogata biografija.

Početak profesionalnog kazališnog djelovanja vezan je uz Zagrebačko kazalište mladih, a od 1975. do 1990. bio je angažiran kao redatelj Dramskog kazališta Gavella u Zagrebu, gdje je ostvario niz zapaženih režija. Tijekom Domovinskog rata, u sezoni 1992./93. bio je ravnatelj Drame HNK u Osijeku.

Od 1994. započinje pedagoški rad kao docent na Odsjeku glume Akademije dramske umjetnosti Sveučilišta u Zagrebu te u razdoblju do 1996. pokazuje izraziti smisao za umjetničku pedagogiju.

Od 1996. do 2000. ravnatelj je Drame HNK u Zagrebu, a potom se vraća pedagoškoj ulozi kao docent na Odsjeku glume Akademije dramske umjetnosti Sveučilišta u Zagrebu, gdje je kasnije radio kao redovni

profesor sve do odlaska u mirovinu.

Režirao je i u Osijeku, Varaždinu, Dubrovniku (Dubrovačkom ljetnom festivalu), Rijeci, Splitu, Sloveniji te Pečuhu. Na Dubrovačkim ljetnim igrama u nekoliko je navrata, devedesetih godina osmislio svečano otvaranje i Sonete W. Shakespearea kao Ponoćnu serenadu.

Ostvario je i niz televizijskih režija, adaptacija djela hrvatskih pisaca te adaptacije hrvatske moderne i realizma u suradnji s književnikom Dubravkom Jelačićem-Bužimskim. Režirao je i veliki broj radiodrama. Sveukupno, preko dvjesto režija.

Za svoja redateljska postignuća dobio je niz nagrada, primjerice dva-put nagradu Gavellinih večeri (*Sablasna sonata* Strindberga i *Kruh Čede Price*), nekoliko puta Nagradu hrvatskog glumišta (*Amadeus* P. Shaffera, *Kamov* S. Šnajdera, HNK Split i *Ivek u bijegu* I. Juhasza, ZKM) i Marula za *Svoga tela gospodar* S. Kolaraja).

Kao član Hrvatskog kulturnog kluba ujedno je i član Stručnog povjerenstva za dodjelu Godišnje nagrade za promicanje hrvatske kulture u svijetu. Bio je član Kazališnog vijeća HNK u Zagrebu te predsjednik Vijeća za kazališnu djelatnost Ministarstva kulture RH i član Programskog vijeća HRT-a.

Mesarić je u HNK u Osijeku do sad ostavio velik trag, budući da je redateljski potpisao čak šest premijernih naslova: *Djevojka bez miraza*, A. N. Ostrovski (1987.); *Pustolov pred vratima*, M. Begović (1991.); *Neprijatelj naroda*, H. Ibsen (1996.); *Žetveni ples*, B. Friel (1999.); *Moć zemlje*, J. Matko (2015.) i *Lukava udovica*, C. Goldoni (2019.).

Za osobite zasluge za kulturu odlikovan je Redom Danice hrvatske s likom Marka Marulića.

SESTRA DOKTOR KAVU

KAVA

GLAVNA

SESTRA

slom

MIRI VE,
 PUSTITI IH NEKA
 ODUJANO KAMO
 VEĆ ODLAZE HRVNI
 U MIRU
 TAKO SAM
 SAMA ...

UZ
 KOMBINE
 JE BOSA
 I IMA MARAMU

DUBRAVKA

ISPOD
 KOMBINE

A
 POTREBNE
 I HLACE
 SIRE KAO
 IZBIJENJE
 TRAPERICE

ZAGRE SE

RANE VAŠE

I NAŠE

Kad zborimo o životu, slikovito se volimo referirati na vrijeme, prikazivati vlastito postojanje kao vremensku lentu nalik filmskoj vrpci, nečemu što protječe bez zapreke. Volimo se razmatrati epizodno, na žanrovski različite segmente, odvojeno govoriti o smjehovima i tugama, o ushitima i potonućima, sve ih povremeno sabrati u slike i reći da baš to JESMO. Premda smo više od slike. I premda nas je toliko toga gradilo, mijesilo kao glinu. Mijesilo. Ne zato što smo se nemoćni prepustili, nego zato što nas oblikuje ono što dopuštamo. A upravo tu nesagledivo kompleksnu kompoziciju „alatki“ koje su nas iskustveno (traumatski) oblikovale prečesto smatramo nečim što je izvan dosega naše moći, našeg nadzora, pa gorki i gnjevni polako koračamo prema smrti zgrčenoj poput šake koja prijete odmazdom.

Predstava *Jom kipur ili pomirenje* razmatra upravo traumu i oprost otposlani njezinu počinitelju kao gestu milosti prema samome sebi, kao sredstvo izbavljenja iz začaranog kruga mržnje koja uvijek pojede onog tko ju je otposlao u svijet, a ne onog protiv koga je usmjerena. Naime, opraštajući drugome čistimo vlastiti duševni prostor uma i milosrdni smo prema sebi.

Floskula „oprostiti, ali ne zaboraviti“ je poput anesteziranja boliupalnog procesa na trulom zubu. Bol nastavlja postojati. Prigušena

Jom Kipura

SCENSKO POIMANJE LICA I LJUDI U KATARZI

Nakon 50 godina „hoda po mukah“ ne osvrćem se gnjevno nego sa zadovoljstvom i nekom blaženom ugodom, jer sam, i još proživljavam, za mene najljepši život, ruku pod ruku s našom božicom Talijom. Život Drame, život teatra. Koliko sam se puta u životu pitao: “Bože, kakav bi bio moj život da nisam uspio položiti prijemni ispit na Akademiji? Odgovor je : „Nikakav“ . Usprkos usponima i padovima kojih u životu i u umjetnosti ima koliko hoćeš, moj dobri Duh Kazališta uvijek mi je pružao ruku. Tražio sam za obilježavanje obljetnice aktualnu, relevantnu temu. Započeo sam niz meditacija sa Ivanom Šojat na temu psihijatrijske klinike i pretvaranje nekih mojih vizija i ideja u kazališni komad. Na tragu *Čarobnog brijega* T. Manna i Marat/Sades P. Weissa, Ivana otvara u svojim romanima upravo ono što je mene intrigiralo, a nedostaje u dramskom pismu. Teme. Dođosmo do *Jom Kipura*: pročitah, oduševih se. To je to. *Jom Kipur ili pomirenje*. Dodali smo „Pomirenje“ u naslov, ali ne kao puki prijevod značenja, nego kao važno upućivanje na ono bitno u romanu-adaptaciji-dramatizaciji. Protagonist Josip Matijević, branitelj, patriot, izludeni čovjek, ranjavan i samoranjavan, spoznao je demone te na psihijatrijskoj klinici nastoji naći pomirenje prije svega unutar sebe. Prevladati svoje demone.

Kako? Zadovoljiti ih ili im se suprotstaviti. Kako to riješiti? Demoni=zlo. Pokušavamo ući u razloge, bit šizoidnih uzroka i ponašanje ljudi kad nalete na suludog neprijatelja, bilo demonskog, bilo stvarnog.

Smještanje radnje u psihijatrijsku kliniku nije samo metafora suludog svijeta, nego otvaranje prostora za izricanje nečega što bi u „normalnim“ okolnostima bilo često nemoguće reći. Ivana stvara svoja lica u mnogim rukavcima. Zato smo pribjegli elementima filmskog scenarija, *flash-backovima*, filmskim insertima snova, vizijama, dokumentarnim projekcijama.

I na kraju citiram zadnje riječi glavnog junaka - nesretnika Josipa: „Vidim svjetlost, ne strepim više od dolaska demona. Shvatio sam da se svijet može popraviti ako ga svedemo na svoju razinu i nastavimo srodnim dušama, otpustimo gnjev, ne dopustimo mu unutra. Mrtvi su još tu. Uz mene, u meni. Oni ionako uvijek nekako ostaju uz one koji su ostali na životu. To je prirodno zbog sjećanja, dužnosti sjećanja. To je zapravo dugo putovanje u dan.“

Želimir Mesarić, redatelj

א
ב
ג
ד
ה
ו
ז
ח
ט
י
כ
ל
מ
נ
ס
ע
פ
ק
ר
ש
ת
י
ב
ג
ד
ה
ו
ז
ח
ט
י
כ
ל
מ
נ
ס
ע
פ
ק
ר
ש
ת

ROŠ HAŠANA

Nova godina u židovstvu. Slavi se 1. i 2. dana mjeseca tišrija (rujan-listopad) kao blagdan obilježavanja svršetka jednog ciklusa (godine) i početka novog. Tijekom dvodnevnog razdoblja, vjernici se prisjećaju stvaranja svijeta i sudnjega dana, slave Boga kao kralja, no ono što se iz propisanog, običajnog izdvaja svakako je obred *tašlika* koji se odvija pokraj izvora vode, a kojim se simbolički otkupljuju grijesi. Roš hašana se nekoć slavio i sviranjem trubli, pa se još nazivao i *Jom terua*, Dan trublje, dan obavijen bjelinom, kad su svi sakralni predmeti u sinagogi bijele boje, kad se rabin i vjernici odijevaju u bijelo.

Na *Roš hašanu* se nadovezuje desetodnevno razdoblje pokore koje se okončava Danom pomirenja, *Jom kipurom*.

DRAVA TECE LJUBAV ZA OSIJEK

JOM KIPUR

Prema židovskome vjerovanju, Bog prvoga dana nove godine otvara knjigu života u koju upisuje „presude“ za svakog pojedinca, presude koje će zapečatiti deset dana kasnije, na dan jomkipurskog posta, kad će presude biti ublažene ili pooštrene – već prema postupcima svakog pojedinca koji je tijekom tih dana dužan zatražiti oprost od svojih bližnjih koje je tijekom godine možda uvrijedio ili im nanio zlo mišlju, riječju, djelom ili propustom, ali koji je dužan i pružiti oprost drugima.

Jom kipur deseti je dan mjeseca tišrija i završni dan novogodišnjih blagdana, dan kad se udara pečat na božje „presude“ s kojima ljudima valja živjeti kroz sljedeću novu godinu.

Jom kipur nam kazuje kako vlastitim odlukama i ponašanjima odlučujemo hoćemo li kroz vrijeme hoditi živi ili mrtvi u duši.

יום כיפור

OSTRVA

Nakladnik HNK U OSIJEKU

Intendant VLADIMIR HAM

Ravnatelj Drame MIROSLAV ČABRAJA

Urednica kazališnih izdanja IVANA ŠOJAT

Tehnički suradnik ANTE KOLOBARIĆ

Fotografije KRISTIJAN CIMER / JOSIP GRIZBAHER

Dizajn, priprema i tisak FOTO ART, OSIJEK, 2023.

Naklada: 150 primjeraka

Redakcija zaključena: 20. listopada 2023.